

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Otto Fredrik Vaupell

Oberst
Otto Frederik Vaupell.

En Skildring

af

hans Deltagelse i de danske Krige
og et kort Rids af hans øvrige Liv.

Udgivet af
Richard Kopp.

J. Chr. Gundersen — Kristiania.

Forord.

Efter Forslag af mig lovede Oberst Vaupell at udgive sine Memoirer, — jeg mente det vilde kunne blive en interessant Bog, da han havde været med næsten overalt i de to sidste danske Krige, at ogsaa hans Erindringer i Memoire-Form vilde kunne give end yderligere Oplysninger om Personer og Forhold, — han døde imidlertid et Par Aar efter, og af Oplysninger, jeg i sin Tid erholdt af hans Broder, Kaptein V. Vaupell, fandtes der ikke noget Manuskript eller Optegnelser af den Slags i hans Efterladenskaber. Omendskjønt Oberst Vaupell jo i den danske Krigslitteratur fra 1845—50 og 1864 altid nævnes paa en rosende Maade, finder jeg, at han ikke tilstrækkelig nævnes til at bevare Erindringen om ham som den Tapreste blandt alle de Tapre, derfor udkommer denne lille Bog.

Jeg er hverken Historiker eller Forfatter, hvad jeg fortæller er væsentlig sammensat efter Vaupells egne Bøger, en Artikel i Ill. Tidende af 28/4 1899, Vilhelm Vaupell: Familien Vaupell. Bülow, F. R. C.: Artikel i »Vort Forsvar« 28/8 1896 og forøvrigt fra Krigslitteraturen fra den Tid.

Fredenshavn i Norderhov, Februar 1912.

Richard Kopp.

Otto Frederik Vaupell er født i Kolding den 12te December 1823 i et endnu eksisterende Hus øst for Staldgaarden, som ogsaa i mange Aar brugtes til Telegrafstation.

Hans Fader var Johan Vilhelm Ludvig Vaupell, født 10de April 1783, ved Otto's Fødsel Sekond-Ritmester ved holstenske Rytterregiment, 1833 Major og Eskadronschef og afgik ved den store Hærreduktion i 1842 som Oberstlieutnant paa Vartpenge, flyttede 1846 til Kjøbenhavn, hvor han døde 1856. Hans Moder hed Margrete Karberg og døde i 1860.

I 1833 købte og tilflyttede Major Vaupell et Hus i Slotsstræde, der nu er nedrevet, og hvor Apotheker N. C. Müller har bygget et nyt Hus, hvorpaa han har ladet indsætte tre Tavler, de to fremstillende i Relief det gamle

Bindingsværkshus set fra Façaden og Gaards-
siden, den tredie bærende en Indskrift, der
fortæller, at her boede Major Johan Vilhelm
Ludvig Vaupell, hvis 5 Sønner deltog med
Hæder i Krigen 1848—50.

Major Vaupell havde sex Sønner, hvoraf
Otto var den tredie. Godtfolk i Byen sagde,
at Kongen paa Grund af det rene Sønne-
kuld bidrog væsentlig til deres Udkomme,
men det var desværre en Krønike. Majorens
Kaar var i mange Aar smaa, hans Frue var
imidlertid en dygtig Husholder, selv bidrog
han ogsaa til Husets Udkomme ved sit Ud-
bytte som dygtig Jæger og Fisker.

Som Barn var Otto Frederik nok en
usædvanlig livlig Gut og Spilopmager, og
naar hans Broder John i en Skildring i
»Vort Forsvar« No. 409 af Fr. Meidell kal-
des »gale John«, kunde vistnok Otto for-
tjene samme Epitheton. Otto B. Wroblewski
fortæller i sine Erindringer om Felttoget 1850:
»Forresten var den omtalte Udgivelse af
Parole og Feltraab, der sluttede Armébefa-
lingen, den livligste Del af Kontorlivet. Til

denne mødte Adjutanter fra de Divisionen underlagte Afdelinger. Det var, om jeg mindes ret, ved 11—12-Tiden, at vi alle samledes i Kontoret, en stor 3—4 Fags Stue i Beletagen ud til Haven, hvor der ved den nævnte Tid kunde samles 15 - 20 Mennesker om det lange Skrivebord med mange Fløie, og hvor vi hver havde sin bestemte Plads. Gamle General Moltke saa man intet til, uden naar han sendte Bud efter en; Steinmann opholdt sig udelukkende i sit eget Værelse, der stødte umiddelbart op til Kontoret, og det var saaledes lutter yngre Mænd af Capitain- og Lieutnants-Klassen, der, foruden H. og jeg, samledes her. Naar saa den alvorlige Del var vel overstaaet, kunde det unge Blod ret slaa Gjækken løs; i saa Henseende var Otto Vaupell da aldeles uudtømmelig i Retning af Kommers og Spilopper; Linealer, Penneskafter, Blyanter, ja Papirsakse kunde tjene til Kastevaaben, og undertiden maatte de smaa Krukker med Hagl holde for; de brugtes paa den Maade, at Vedkommende beholdt Krukken eller Glasset i Haan-

den og udslyngede Indholdet mellem de udspilede Fingre; men kom Stabschefen i det samme, forstummede al Kaadhed og Lystighed.«

I W. G. O. Bauditz's Livserindringer Side 206 staar: »Jeg vilde vise Selskabet, hvor tro min Hest var, og lod den løst følge efter mig. Lieutenant Otto Vaupell (en siden med Rette for sit Mod bekjendt Officeer, nu Oberst, da Ordonnansofficeer ved Hovedkvarteret), som aldrig forsømte nogen Leilighed til at gjøre Spilopper, gav sig med Et til at klappe stærkt i Hænderne og huje bag min Hest, som blev forskrækket og, trods mine Forsøg paa at indhente den, løb lige hjem til mit en Milsvei fjerne Qvarteer paa Hingstegaarden.«

14 Aar gammel kom han ind paa Landkadet-Akademiet, hvor han udviklede sig godt, baade aandeligt og legemligt. Historien fængslede ham især, og imod Kadetternes Vane var han en ivrig Læser. Ved en Natøvelse, som Afgangsklassen holdt i Glaciet, gav af Vanvare en Kammerat ham en løs

Patron lige i Ansigtet. Det var et smerteligt Sygeleie paa Hospitalet at faa de mange Krudtkorn udpillede, heldigvis havde Øinene lidt mindst.

Efterat have været Repetent og Page blev han i 1845 ansat som Sekondløjtnant ved 3. Liniebataillon. Da Oprøret brød ud i 1848, saa det i Begyndelsen ikke saa farligt ud, og da 1. Liniebataillon blev først afsendt for at dæmpe Oprøret, gav Vaupell sig ikke, førend han blev forsat til denne Bataillon, saa han endelig kunde komme med.

I Træfningen ved Bau den 9de April 1848 var Vaupell første Gang i Ilden. Da man nærmede sig Harrislev, blev Rye sendt med 1ste og 11te Bataillons Skytter frem til høire for 1ste Brigade imod Marieskov. Med Resten af de 3 Batailloner, 1ste, 2den og 11te, gik Bülow gennem Harrislev og videre imod Øst, 2den Bataillon tilhøre for Veien til Flensborg, 11te Bataillon paa Veien og 1ste Bataillon bag denne i 2den Linie. Da Brigaden var kommen gennem Harrislev, kastede 2den og 11te Bataillon sig paa

Grund af Fiendens voldsomme Ild, særlig skjød Friskarerne med god Virkning og uden at søge Dækning. 1ste Bataillon fik Befaling til at gaa frem ad Veien forbi 11te Bataillon. Det var en uhyggelig Marsch. 11te Bataillon havde adskillige Saarede, der vendte de blodige Lemmer imod os. Paa Veien holdt Bülow og hans Adjutant Ditlev Høst til Hest. Da 1ste Bataillon var kommen forbi Bülow og fik Ilden i Øinene, løb den ind paa en Mark tilvenstre for Veien og kastede sig bag et Dige. Vaupell sprang op paa Diget, kommanderede »op og fremad«, og alle fulgte ham. De naaede Fienden, skjød adskillige og tog flere til Fange, deriblandt Kaptein Lange, men vore Folk kastede sig atter. Vaupell sprang for anden Gang frem og fik Folkene til at gaa paa. Dette saa Bülow begge Gange, spurgte sin Adjutant, hvad den Officer hed, og lagde saa Mærke til ham. — Om Aftenen kom Rye med sin Rapport til Bülow. Han havde fremhævet de Officerer, der havde været med ham, men ikke Vaupell, som han ikke havde seet noget til.

Bülow fortalte, hvad han havde seet, og nu blev Vaupell saaledes fremhævet i Rapporten, at han forfremmedes til Premierløjtnant med Forbigaaelse af 50 Kammerater. Vaupell skriver i »Olaf Ryes Levnetsløb« til Bevis paa Ryes stærke Retfærdighedsfølelse, at trods han ikke kunde like mig paa Grund af min altfor store Freidighed i min Fremtræden og Udtryksmaade, satte han mig efter at have hørt Bülow øverst paa Listen til Udmærkelse.

Ogsaa ved Slesvig og ved Nybøl, hvor han førte Kompagni i sin faldne Kapteins Sted, udmærkede han sig fremfor mange andre. Hans nye Bataillonschef Philip Ræder, som efter Kampen blev Forpostkommandør, valgte ham derfor til sin Adjutant, og i denne Stilling havde den unge Løjtnant Leilighed til at lægge Hurtighed, Uforfærdethed og Snarraadighed for Dagen.

Ved Overfaldet ved Steppinge, hvor 32 preussiske Kyradsere toges til Fange, red Vaupell i Spidsen ved Siden af Veiviseren og de jydske Herregaardskytters Fører Holstein-

Rathlow. Ved Toggerupgaard stødte de paa en preussisk Kyradserpatrouille paa 3 Mand, som strax gjorde omkring, men Vaupell red den ene af dem overende, den anden blev Hesten skudt under, den tredie undkom; senere deltog han i selve Overfaldet med sin vante Iver og Dristighed.

Den 13de September 1848 blev Vaupell benaadet med Ridderkorset.

I sin Stilling som Forpostadjutant var Vaupell oftere kommen i Berøring med Hærens geniale Stabschef Læssøe, som forstod at sætte Pris paa den dygtige unge Løitnant og ofte benyttede ham, saa Vaupell blev kaldt Læssøes Galopin. — I Læssøes Indstilling til Krigsministeren af 2den Februar 1849 angaaende Hærens S sammensætning heder det bl. a.: Ved den nørrejdske Korpsstab ønskes ansatte Premierløitnanterne Buchwaldt og Otto Vaupell, den første for at varetage alt vedkommende Rytteriet og Hestevæsenet, den anden for at benyttes til Sendelser i Anledning af Forposttjenesten, Marscher, Indkvarteringer m. v. — Det var

nemlig ikke paa Kontoret, men i Marken, at Vaupells glimrende Egenskaber og Daadskraft i Farens Stund kom til sin Ret. —

Vaupell blev nu Adjutant ved Overkommandoen og sluttede sig her til Læssøe, for hvis Begavelse og Høisind han var opfyldt af en Beundring, som holdt sig hele hans Liv, og som han overalt i sin litterære Virksomhed har lagt for Dagen. Pastor F. R. C. Bülow, der gjorde Tjeneste som Frivillig i Krigen og var ansat som Ordonants-officer ved Hovedkvarteret, fortæller, at hans Fader Overgeneralen neppe satte bøiere Pris paa nogen af sine Adjutanter end paa Vaupell. Han fandt i dennes utæmmelige Mod og Dristighed noget beslægtet. Pastor Bülow har fortalt Udgiveren om sin første Ridetur med Vaupell, det gik over Marker og Hegn i vildt Løb, jeg klarede mig heldigvis, men jeg havde jo ikke før været med paa saadan Ridning.

I Slaget ved Kolding 23de April 1849 blev Vaupell afsendt til Major Schindel, Chef for 5te Bataillon, med Befaling til

Fremrykning, og da Vaupell, der var født i Kolding, kunde være ham til god Nytte som Veiviser, fulgte han Bataillon. I Slutningen af Kampen, ved Rømningen af Kolding, blev Danskerne stængt Passagen og maatte slaa sig igjennem Slesvig-Holstenernes Tropper. 6 Kanoner*) kunde ikke komme samme Vei, da Hestene øieblikkelig vilde være nedskudt. Adjutant Vaupell, der var bleven udsendt for at hente Kanonerne og næsten var reden midt igjennem Fiendernes Linie, indsaa, at man maatte vende sig mod Nordvest, da denne Vei muligvis endnu ikke var spærret. Han førte Batteriet i Trav over Torvet opad Losbygade, gjennem Nørreports Palissadeværk, der nu atter maatte sprænges, og opad Nørrebanke. Kuglerne slog stadig ned i det, og dets Dækning, Forstærkningsbataillonens 4. Kompagni, maatte skiftevis løbe bagefter og vende sig for at skyde, og paa denne Maade blev Kanonerne reddede.

*) P. L. Müller. Kampene om Kolding. Kolding 1899. Side 60.

General Bülow holdt af selv at undersøge Forposternes Stilling. En Dag red han, ledsaget af Vaupell og 2 Ordonantser gennem Forpostkjæden, tog 4 af de Husarer, der stod i Gudsø, med sig og begav sig op paa en Bakke foran den fiendtlige Forpostkjæde. Han var netop færdig med sine Undersøgelser af Fiendens Stilling, da de fiendtlige Forposter sendte en Trop Ryttere frem ad Kolding Landevei for at opsnappe ham. Uheldigvis sprang en Stigrem paa Bülow's fyrige Hest, og han styrtede af Hesten. Vaupell kastede sig øieblikkelig med fire Husarer imod Fienden. De fiendtlige Ryttere affyrede da sine Karabiner, men da Vaupell og Husarerne blev ved at ride ind paa dem, vendte de om. Vaupell lod Husarerne blive holdende med Front mod Fienden og red tilbage til Bülow, der endnu stod paa Jorden ved Siden af sin Hest, som var aldeles ustyrlig. Paa Vaupells Bøn satte Bülow sig op paa hans Hest og red bort. Vaupell besteg Bülow's Hest og fulgte efter i nogen Afstand med de fire Husarer, paany forfulgt

af Fienden i skarpt Trav. Først da man var kommen gennem Gudsøpasset, ophørte Forfølgelsen. Bülow paalagde saa Vaupell ikke med et Ord at berøre, hvad der var hændt, men glemte aldrig Vaupells kjække og modige Optræden ogsaa ved denne Leilighed.

I Juni blev Vaupell sendt til General Rye, som var paa Tilbageetoget til Helgenæs, for hos denne at indhente Oplysning om Korpsets Stilling. Efter af Generalen at have erholdt de ønskede Oplysninger, sagde denne: »De vil vist gjerne hilse paa Læssøe, rid over til ham og tag ham med herover. Jeg expederer Dem først i Morgen.« Vaupell hentedede Læssøe, og til langt ud paa Natten talte de sammen om det paatænkte store Udfald fra Fredericia.

I Fredericia-Slaget sendte Bülow Vaupell afsted Kl. 1 Morgen med Befalinger til Fremrykning. Da Staben Kl. 2 Morgen holdt paa den høie Bastion ved Stranden, kom Major Wörishöffer med Bud fra de Meza, at hans høire Fløi trængte til Understøttelse.

General Bülow sendte ufortøvet Vaupell afsted til General Moltke med Befaling, at han skulde sende 1 Bataillon frem i Ilden. Vaupell skulde tillige tage Tillischs Granatbatteri og føre det i Stilling imod Treldeskansen. Efter at have bragt Moltke Befalingen red Vaupell med Batteriet Tillisch imod Treldeskansen. Da de kom nær, blev Vaupells Hest skudt, tilfods begav han sig med Tillischs Adjutant Knudsen til det Sted, hvor hans Kanoner skulde staa. Knudsen fik en Kugle gennem Hovedet og faldt døende om i Vaupells Arme med en Hilsen til sin Forlovede. Da Fienden var saa nær, at Batteriet ikke kunde komme i Stilling, gik Vaupell med 8de Bataillon øst om Treldeskansen og var iblandt de første, der stormede den. Om Treldeskansens og en halv Snes Kanoners Erobring bragte saa Vaupell paa en frisk Hest Melding til General Bülow. Han sendtes øieblikkelig igjen afsted til Ryes Brigade med Befaling til, at den skulde gaa imod Vadestedet ved Igum. Kommen tilbage derfra, blev han atter sendt afsted for

at samle spredte Dele af Ræders Brigade og føre den til Bredstrup. Vaupell var saaledes i Virksomhed lige til Aften og kom først over til Fyen længe efter den øvrige Del af Staben.

I et Brev*) fra General Schleppegrell til hans Frue, dateret Hindsgavl 26de August 1849, staar der blandt andet:

» Fra Oberst Baggesen blev mig ligeledes meddelt, at jeg i den nye Stilling ikke beholder nogen af de Adjutanter, jeg nu har, men at jeg kan vælge den Premierløjtnant af Arméen, som maatte konvenere mig, og saaledes har jeg valgt Løjtnant Vaupell, der har været ved General Bülow's Hovedkvarter. Han er i den Grad tapper, at det grænser til Forvovenhed; han har en aaben Karakter, godt Hoved og et originalt Præg. I flere Træfninger har vi været sammen, og vi har lært hinanden nøiere at kjende paa Hindsgavl . . . Schleppegrell.«

Af dette Brev sees det, at General Schleppegrell havde valgt Løjtnant Otto

*) Sine Godskesen: Johanne Schleppegrell. Side 60.

Vaupell til sin Adjutant, og dette Valg blev ham til stor Glæde. Den unge Mand blev ham meget kjær, og Generalen og hans Adjutant levede i det inderligste Venskab, indtil Døden skilte dem.

I Slaget ved Isted deltog Vaupell ved Katastrofen ved Stolck. I Spidsen for en Deling Dragoner sendtes han afsted for at splitte de fiendtlige Patrouiller. Da Dragonerne kom ind i Stolck, laa et Halvkompagni af vor 13de Bataillon i den sydligste Gaard; paa Veien og i Grøfterne laa der dræbte Soldater, deriblandt en dansk og en tysk Officer tæt ved hinanden. Halvkompagniet havde hørt op med at skyde og trykkede sig tæt ind til Murene; Officererne raabte, da de saa Dragonerne: »Hug ind! hug ind!« Skjønt Kuglerne peb som Bier, der sværme, var Fienden ikke til at øine. Han havde ogsaa søgt Dækning. Luften var mørk, og Regnen strømmede ned. Opmuntret af Vaupell gik Fodfolket frem til Veidiget, og kort efter hørtes der Lyd af Trommer. Tamburer slog Stormmarsche for en fiendtlig

Kolonne, der kom fra Øst. Endnu kunde man ikke se den paa Grund af Haverne og Veiens Dreining. Dragonerne, der havde søgt Ly i Gaarden, samlede hurtigt af Løitnant Nellesmann, der med Kavalleriførerens Instinkt greb Initiativet i Nuet.

Neppe var de holstenske Jægere med Hestehaler i Keppierne komne tilsyne foran Stormkolonnen, saa førtes Dragonerne i Firspring ind paa Fienden. Hestene dreves frem baade med Sabel og Spore for at faa dem til at strække ud i det vildeste Løb. Løitnant Peter Bauditz, der af Generalen var sendt afsted efter Reserven, sluttede sig med et sjæleglad Ansigt til de forreste Ryttere og vilde med til den Dans. Han red paa venstre Side af Vaupell, saa kom Løitnant Nellesmann, paa høire Side af ham Vagtmester Larsen; disse fire Ryttere dannede første Geled. Jægerne pustedes til Side, og der blev ikke givet den efter dem følgende Kolonne af 9de Bataillon Tid til at skyde. Den skyndte sig med at gjøre Plads for Dragonerne, der brasede midt igjennem

Musiken. Da indtraf et Uheld; den tyske Bataillonschef og hans Adjutant kunde ikke komme hurtig nok af Veien, de gode Herrer var ikke stive i Ridekunsten; den frembrusende Rytterskare red dem og deres Heste overende, og ovenpaa dem styrtede baade Adjutanter og Dragoner. Det gav en Stansning i Angrebet, og nu knaldedes der løs fra Hegnene paa de styrtede Ryttere. Løitnant Nellemann, Vagtmester Larsen og flere Dragoner dræbtes. Vaupell fik et Skud gennem Armen, Bauditz fik det ene Ben beskadiget under sin skudte Hest. Istedetfor at fortsætte Angrebet vendte de bagerste Dragoner om, da Førerne var faldne. De fleste vendte tilbage til sin Eskadron. Den kjedsomlige Omstændighed, at den fiendtlige Chef og hans Adjutant tilligemed hele Musikken blev overredne, reddede den tyske Bataillon fra den vildeste Flugt. Efterat de dræbte Heste var slæbte tilside, de saarede og faldne lagte i Veigrøfterne, og Vaupell og Bauditz, der toges tilfange tilligemed nogle Dragoner, var lagte ind paa en Mark, ryk-

kede Fienden atter frem. Men Forstyrrelse og Skræk havde Dragonernes Indbug voldt, og dets Følger var afgjørende. Under den fortsatte rasende Kamp ved Stolk, hvor General Schleppegrell blandt mange faldt, laa Bauditz og Vaupell paa en Mark og be-
tragede Slaget. De havde haft kortvarige Besøg af tyske Læger og Officerer. Da Fienden var dreven ud af Stolk, blev Marken, paa hvilken de laa, bestrøget med Kugler fra begge Parter. Bevogterne flygtede, og snart kom Soldater af vor 13de Bataillon ind paa Marken. Strax var Vaupell paa Benene, og efterat han havde tilfredsstillet Soldaternes nysgjerrige Spørgsmaal, hvad de var for Karle, (der var gyldig Grund til at spørge, de var stænkede med Smuds og Blod, havde ingen Huer og iturevne Klæder), fik han fat paa en Hest; thi han saa, at Oberstløjtnant Henckel førte sine Tropper i forkjert Retning. En Officer af Batteriet Iust, han hed Gerhard Holbek, bragte Vaupell en Hest. Det var den samme, paa hvilken Løjtnant Gustav Carstensen kort Tid

i Forveien var bleven skudt. I et Nu var han tilhest og galopperede forbi Batteriet Iust, som han i Forbifarten anmodede om at protse om, hen til Henckel og forklarede ham, at han maatte vende sig imod Sydvest med sine Tropper, da de fjernede sig fra den Hovedkolonne, som de skulde støtte, og den Retning, som burde følges. Henckel brummede; men da Vaupell paatog sig det fulde Ansvar at ville føre hans Kolonne lige forbi det Sted, hvor Schleppegrell opholdt sig, saa bøiede han sig for den bestemte Udtalelse og fulgte Vaupells Raad. Derpaa red Vaupell til det Sted, hvor han havde forladt Schleppegrell, der imidlertid nu laa døende paa Marken. Vaupell sørgede for at Schleppegrell blev lagt paa en Baare og beordrede Underofficer Breth af 13de Bataillon at bringe ham til Ambulancen; selv maatte han blive hos Henckel, da han var den eneste af Divisionens Adjutanter, der var tilstede. Da Overkommandoen havde erfaret Schleppegrells Død, sendte den General de Meza for at overtage Befalingen over 2den

Division, og da Henckel erfarede det, sendte han Vaupell afsted til de Meza, som han fandt siddende i en Grøft, hvorfra han kort i Forveien havde sendt Hovedkvarteret mistroelige Meldinger paa Grund af feilagtige Oplysninger. Vaupell underrettede nu de Meza om Sagerne virkelige Stilling, og glædelig overrasket red han ledsaget af Vaupell omkring og hilste paa Divisionens forskjellige Afdelinger. Da han red op paa den Bakke, hvor Iusts Kanoner var opstillede, den samme, paa hvilken Læssøe var falden, bemærkede Vaupell, der red med sin saarede Arm fastbunden til Kroppen, at Generalen gjorde bedst i at stige af, da Hestene vilde blive skudte af de fiendtlige Skyttere, der laa langs Skovdiget. Han ænsede ikke det velmente Raad; men neppe havde han hilst paa Batterichefen, der stod ved sine Kanoner, saa knuste en Kugle Laaret paa hans Yndlingshest »Perle«, som han havde redet i alle tre Krigsaar. I sin Sorg over dette Tab sagde han til Adjuantan: »Det kan jeg takke Dem for, De

har ført mig herhen.« »Det har jeg, men jeg gjorde Herr Generalen opmærksom paa, at vi maatte sidde af.« — »Pardon, jeg har Uret.« I Slagets senere Gang fulgte han de Meza, først henimod Aftenen kom han til Hovedkvarteret, hvor Stabens Læge forbandt hans saarede Arm.

Stabschefen ved Overkommandoen, Oberst Flensborg, skrev senere til Krigsminister Hansen: »Løitnant Vaupell har ikke alene som sædvanlig under hele Katastrofen været alt, hvad man kunde ønske, men han har ogsaa efter samme, skjønt haardt saaret, udvist en rastløs Virksomhed for at faa Divisionen samlet hos General de Meza, hvilket ogsaa lykkedes ham. Han vedblev at deltage i Slaget indtil dettes Ende foran Slesvig, da han maatte beordres tilbage til Lazarettet.«

Feltpræsten Hammerich*) fortæller, at han om Aftenen den 25de Juli havde en Samtale med de Meza, som fortalte ham

*) Fr. Hammerich: Et Levnetsløb. 2den Del Side 111.

Dagens Begivenheder og blandt andet sagde:
»Den brave Vaupell kom dog snart til mig, trods sit Saar i Armen, og satte mig ind i Sagerne.«

Den fiendtlige General von der Horst siger i sin Beretning om Kampen: »Intetsteds udartede 13de Bataillons Tilbagegang til Flugt; det vilde være en Bagtalelse imod min tapre Modstander at paastaa sligt. Ikke alene som en Tribut til Sandheden maa jeg offentlig modsige det, men ogsaa for at rense mig for den Mistanke, at dette falske Praleri kunde være udgaaet fra min Mund eller have erholdt min Billigelse. De Danske var vel synlig overraskede ved Angrebet, men de blev ingenlunde modløse, de forsvarede sig tappert. Kavalleriangrebet blev, trods de for et saadant ugunstige Forhold imod et overlegent godt posteret Infanteri, aabenbart foretaget i den Hensigt at skaffe det bagvedværende Infanteri Tid til at ordne sig til Fægtning. Hensigten blev fuldstændig opnaaet, og det af det danske Kavalleri bragte Offer var ikke spildt. Maatte det

blive et Mønster for ethvert Kavalleri til Efterligning i kritiske Øieblikke.◄

Fra Lazarettet reiste Vaupell til Kjøbenhavn, hvor han strax besøgte Generalinde Schleppegrell for at melde Generalens Død. Saasnart Generalinden saa Vaupell, vidste hun Aarsagen til hans Besøg. Vaupell, skjønt stærkt medtaget af sit Saar, blev flere Timer hos hende for at forsøge at trøste Generalinden i hendes store Sorg. — Vaupell blev pleiet i sit Hjem i Kronprinsessegade af sin Moder. Hvor glade og stolte var Forældrene ikke over den Deltagelse, der vistes, og den Beundring, som Folk udtalte om deres Søn. Krigsministeren, ja endog Prins Kristian besøgte ham flere Gange, utallige var Forespørgslerne til hans Befindende; han var i alles Munde.*) Saaret i Armen

*) Som et morsomt Exempel paa hvorledes Vaupell var i alles Munde gjengives fra »Dannebrogs« Aargang 82—83 No. 40 Uddrag af et Brev skildrende Juleaften 1850 hos en Bataillons Officerskorps:

»Paa Bordet fandtes ogsaa en Rapport*) over Slaget ved Isted til Herr Sørensen at overlevere Folket ved Herr Løit. K. T. med Devise:

*) var endnu ikke udkommen.

helbrededes godt, saa han i August kunde vende tilbage til Hæren, hvor han indtraadte i sin tidligere Stilling som Adjutant ved 2den Division, nu under de Meza.

Lønnen for hans udviste Forhold paa Isteddagen lod ikke vente paa sig. Han blev dekoreret med den svenske Sværdorden og den russiske St. Annaorden og kort efter

Længe har Sørensen spidset sin Næse
Efter at læse
Om Slagteriet ved Isted og Stolk
Om hvordan Vaupell fik Sagerne lappet
Men vor Minister
Er en Philister
Thi han driller
Ved at ruge
Paa Rapporter,
Ved at sluge
Alle Piller.
Saa det skorter
»Fædrelandet« snart nu paa Klysteer.
Hvormed kan Sørensen bedre da glædes
End med Rapporten, som viser, hvorledes
Slaget løb af.
Mangler det end paa eu Smule Detaille,
Maa man betænke, at saadan Bataille
Er ikke let at afmale med Blæk
Og sande Træk.«

Rapportens Indhold: »Jenserne vandt!«

udnævnt til Kaptein, atter med Forbigaaelse af en stor Del ældre Kammerater.

Mens Hæren laa i Dannevirke-Stillingen, blev Vaupell forlovet med Ida Jungclausen, Datter af Professor, Rektor ved Domskolen i Slesvig, I., en af de faa Damer, som efter Istedslaget var forbleven i Slesvig. Hun var smuk og delte Temperament med ham, og de har ført et langt og lykkeligt Samliv.

Krigen var endt. Overøst med Hæder og af de unge beundret som et Ideal af en Feltsoldat, vendte Vaupell atter tilbage til Fredstjenesten. Vaupell blev Kompagnichef ved 1ste Forstærknings-Bataillon og laa med sit Kompagni i Sørup i Angel. I 1852 kom han til 15de Bataillon i Helsingør, hvor han blev til 1857. Her blev han indviklet i den opsigtvækkende helsingørske Krigsretssag, hvis Kjernepunkt var, om en Kaptein havde sagt om en Løitnant: »er lässt viel zu wünschen übrig« eller »es lässt viel zu wünschen übrig;« den skaffede ham nogle Ugers Kvarterarrest og tvungen Forflyttelse til Slesvig Bv. Her gjorde han Tjeneste

ved 6te Bataillon, indtil Krigen atter brød ud i 1864.

I 1859 opholdt Vaupell sig i nogle Uger i den franske Leir ved St. Maur og havde Foretræde for Keiser Napoleon den Tredie. Fr. Meidell skriver i »Vort Forsvar« No. 515, at Navnet Vaupell blev udtalt og skrevet saa høist forskjelligt, saaledes: Foubel, Waabel, Vupel, »og det er ikke blot danske Menig-mænd, som have fordreiet det berømte Navn: Baron de Werner, en Hofembeds-mand hos Keiser Napoleon den Tredie, skriver til vor Gesandt i Paris, Falbe, at Keiseren næste Dag Klokken 11 vil give »le capitaine Fopell« Foretræde. Spurgte man Medlemmer af Familien Vaupell om deres Navn, lød dette i Reglen som Faapél, en Udtale, som jo hverken er fransk, dansk eller tysk, men lidt af hvert. Fandt man dette besynderligt og spurgte om Grunden, fik man til Svar, at saaledes var Navnet altid bleven udtalt i Familien. Dermed maatte man da lade sig nøie, selv om man var langt fra at godkjende Forklaringen. . .«

. . . Videre heder det i samme Artikel: »tænke vi paa Otto Vaupell, faar dets sprogestridige Udtale en særlig og symbolsk Betydning som et Udtryk for de fremmedartede, hinanden modsatte Strømninger, der have paavirket ham i Barndomstiden og udviklet uberegnelige Modsætninger i hans Væsen, alt som han blev ældre. Den nævnte franske Eskadronschef*) levede jo i de første ni af de fjorten Barndomsaar, som Otto tilbragte i Kolding, og denne Grænseby, om hvilken man dengang sagde, at den laa i »dansk Holsten«, og hvor man »for Nemheds Skyld« helst regnede med tysk Mynt, var i al Stilhed saa smaat bleven fortysket. Derigjennem forstaa vi, at der i hans inderste Natur, hans jyske eller kjærnedanske Udholdenhed, tidligt har blandet sig et nordgermansk Hang til haardnakket Kamplyst og en overvættes stor, fransk Bevægelighed, som i Barneaarene indgav Faderen det Mundheld: »Otto for, bag og allevegne«, og

*) Major Nording de Witt, Vaupells Faders nærmeste Overordnede.

som i Manddomstiden gjorde ham til Læssøes »Galopin«. De, som have elsket ham til Trods for hans mange lunefulde Strømkæntninger, ville nu skjønne, ikke blot Svingningernes Ophav, men ogsaa den gode Side af de fremmede Paavirkninger.«

Vaupells raske Avancement, med Forbigaaelse af ældre Kammerater skaffede ham Fiender, hvis Antal øgedes ved at han offentlig deltog i Datidens militære Forhandlinger paa en Maade, som man ikke var vant til; i Bladartikler og i selvstændige Pjecer behandlede han saaledes forskjellige militære Spørgsmaal i en folkelig Tone og med Stiklerier til »Hjælpevaabnene«, Høiskoleofficerer, til hvilke han hele sit Liv vedblev at staa i Modsætningsforhold.

Mange af Vaupells formaacende Velyndere i Arméen var faldne i Krigen, saasom Læssøe, Schleppegrell og Rye, andre som Bülow og Flensborg døde snart efter Krigen, Hansen stod ikke længere i Spidsen for Krigsministeriet, Høiskoleofficererne havde Magten, og disse saa jo ikke altid med blide

Øine paa hans Stiklerier. Udgiveren har mange Gange gjort det Tankeexperiment: »ifald Læssøe havde levet«, hvilken Plads Vaupell da havde faaet ved Krigens Udbrud i 1864? Det er selvfølgelig ørkesløst, men det tror jeg med Sikkerhed, at han havde faaet en anden Plads end som Chef for et Kompagni. Naar Vaupell i sine Bøger beklager sig over hvorledes Krigsministeriet fordelte Arméens Officerer og beskylder Ministeriet for at have ringe Personalkundskab til disse, er det vistnok ikke uden Grund; omend Bataillonernes Doublering, der jo halverte Befalingsmændene, gjorde Fordelingen dobbelt vanskelig. I en netop udkommen interessant Bog: En Brigadeadjutants Erindringer fra Krigen 1864 af Generalmajor H. Holbøll, fortæller denne om sin Modtagelse hos daværende Oberst Paul Ulrich Scharffenberg, da han 26 Aar gammel i Slutningen af 1863 meldte sig til Tjeneste hos ham som Brigadeadjutant (Stabschef? ved en Brigade.) Scharffenberg sagde: »Jeg vil ikke byde Dem velkommen. Jeg vil

nemlig ikke begynde vort Forhold med en Løgn. De er mig ikke velkommen. Jeg kjender Dem ikke og har derfor ikke havt Grund til at ønske Dem som min Adjutant. Jeg har naturligvis ønsket en af de Løitnanter, der tidligere har staaet i Tjenesteforhold til mig. Da jeg ikke kjender Dem, ved jeg ikke, om vi kan arbeide sammen. De kan jo imidlertid ikke gjøre for, at De er bleven ansat som min Adjutant. Jeg skal gjøre mit til, at vi kan arbeide sammen, jeg beder Dem gjøre Deres.« Siden fortæller Holbøll om sine Visitter hos Brigadens Officerer: »Ved disse Besøg mærkede jeg snart, at mange af Officererne var misfornøiede med, at man udelukkende havde ansat Generalstabsaspiranter som Adjutanter ved Brigaderne. Da jeg saaledes gjorde Visit hos Kaptein Harald Stockfleth, en af Hærens dygtigste Kompagnichefer, modtog han mig paa følgende Maade: »Naa, det er Sekondløitnant Holbøll, der er blevet ansat som Adjutant ved Brigaden. Maa jeg sige Dem, at det er en meget ansvarsfuld Stilling. De

beklæder, en Stilling, som jeg, der er Kaptein og saa meget ældre end De, kunde misunde Dem. Jeg vil ønske Dem, at De, uagtet De er saa ung og uerfaren, dog maa have Evner til at udfylde den.« Her maa tilføies, at saavel Scharffenberg som Stockfleth kom i udmærket godt Forhold til Herr Holbøll.

Under Tilbagetoget fra Danevirke førte Vaupell, der laa med sit Kompagni i Svabsted, dette tilligemed 2 Kanoner tilbage og blev, da Hæren var kommen tilbage til Als, udnævnt til Chef for 10de Regiments 1ste Bataillon. Da de Meza med sin Stabschef blev kaldt til Kjøbenhavn for at svare for sig i Anledning af Tilbagetoget fra Danevirke, tog de Meza ogsaa Vaupell med sig, da denne haabede at kunne gjøre det indlysende for Krigsministeren og hans Direktør, at da alle de styrende i Hæren ønskede at beholde de Meza og Kaufmann, var det urigtigt at fjerne dem. Den hitre Stemning, som herskede mellem Personalet i Overkommandoen og Krigsministeriet, hindrede

en Forsoning, og Striden endte paa den uheldigste Maade for Hæren.

Under Dybbølstillingens Forsvar var Vaupell ligesom i Treaarskrigen den modige, uforfærdede og raske Soldat, som altid kunde faa sine Folk med sig. I Kampen den 28de Marts 1864 havde 10de Regiment Bevogtningen fra Skanse IX til VII, Regimentet havde et Kompagni paa Forpost, hvis Feltvagter stod i Skyttegravene med Vedetterne foran samme. Det var bælgmørkt, da Preusserne under Hujen og Skrigen stormede frem. Forposterne af 10de Regiment under Løitnanterne Kuhlmann og Wester forsvarede sig haardnakket. I Løb ilede Reserverne fremad og forstærkede Løbegravenes og Skansernes Besætning, da Forposterne, vigende for Overmagten, trak sik tilbage. Preusserne fulgte efter, opmuntrede af sine Føreres hæse Raab: »Vorwärts, vorwärts!« Danskerne stod i tætsluttet Række med den blanke Bajonet rede til at modtage den fremstormende Fiende. Da det var bælgmørkt, skød ikke Danskerne, lidt senere blev det

maanelyst, og Danskerne kunde begynde Skydningen, men Preusserne laa plat paa Jorden og kviede sig for at gaa frem, medens de afgav en voldsom Hurtigild. For at komme til Kundskab om, hvor stærk Fjenden var, udsendtes nogle Patrouiller fra Løbegravene imellem Skanse VIII og IX. Mandskabet var i den bedste Stemning, og da de hørte, at Patrouillerne skulde liste sig frem, meldte der sig flere til dette Vovestykke, end man havde Brug for. Først af Korporal Eckhausen sprang de kjække Soldater op af Løbegravene og brugte baade Ører og Øine, Kolbe og Bajonet. Føreren og flere blev saarede, og efter en varm Tur vendte de tilbage med den Besked, at Preussernes Kjæde laa 150 Skridt foran 10de Regiment, at de havde sat sig fast i Øster-Dybbøl og ved Lygteskin arbeidede med Hakker og Spader, med Sabler og de bare Næver paa at opføre et Brystværn for at fastholde denne Stilling. Nu begyndte vore Kanoner sin Virksomhed; i det preussiske Generalstabsværk Side 434, heder det: »Især

tilføjede Ilden fra de danske Feltkanoner, som optraadte mellem Skanserne VIII og IX, os følelige Tab. To Kompagnier af Kongens eget Livregiment blev nødt til at gaa ilsomt tilbage og søge Dækning. Disse Kanoner blev ført i Ilden af Vaupell, da han erfarede, at Artilleriofficeren ikke var paa Pladsen. Han kommanderede Mandskabet til Kanonerne, rettede dem nogle Gange selv og vaagede over at Mandskabet holdtes til Ilden.

Ved Daggry stormede det preussiske Livgrenader-Regiment frem imod Skanse VIII. Det modtoges saa eftertrykkelig, at det atter veg, efterladende mange saarede, deriblandt flere Officerer, som bragtes indenfor Løbegravene og førtes til Sønderborg. 10de Regiments Chef Rohweder, som opholdt sig i Skanse VIII, befalede nu*) sin raske og ufortrødne Bataillonskommandør, Kaptein Vaupell, at rykke frem, svinge tilvenstre og angribe de imod Skanse VIII fremrykkende Preussere, som var trængt saa langt frem,

*) Dybbølstillingens Forsvar af M. Gjørup.
Side 65.

at de nedskjød Artilleristerne, som stod indenfor Skansens Skydeskaar. Befalingen, som Vaupell havde forudset, iværksattes strax, 1ste Kompagni under E. Hansen gik frem i Flanken paa Ø. Dybbøl, og 7de Kompagni, ført af Hammelev, ilede i fuldt Løb ned ad Bakken mod det nedbrudte Øster Dybbøl, som samtidig angrebes i Fronten af Regimentets anden Bataillon under Sigvard Lundbye. Morgentaagen og Krudtrøgen indhyllede baade Ven og Fiende. De fiendtlige Rækker førtes af en Oberst Greiffenberg, som red en Skimmel; baade han og hans Hest blev skudt. Sonderjyderne af 10de Regiment kjæmpede med glimrende Tapperhed for at forsvare den sidste Plet af Sønderjyllands Jord. Flere af de bedste Førere blev dræbt, saaledes Petersen, Goldschadt og Most; Hammelev, Waage og Schow saaredes, inden Preusserne veg tilbage, efterladende sine saarede og Bunker af Spader, Hakker, Stiger, Lygter og Vaaben. — Da Preussernes Angreb var afslaaet, forlangte de

Vaabenhvile for at hente sine døde og saarede, som laa foran vore Skanser.

Træfningen den 28de Marts var et Lyspunkt i den megen Modgang for den danske Soldat. Trods Preussernes Bagladevaaben var Tabet denne Dag nogenlunde ligt, og Seiren var paa de Danskes Side. — I Rapporten blev Vaupell fremhævet for sin gode Førelse af Bataillon.

Den 6te April var blandt andre 10de Regiment atter i ilden. De to Forpostkompagnier af 5te og 10de Regiment indtog sin Stilling i Skyttegravene og havde fire Delinger i Vedetkjæde foran. Snigpatrouiller udsendtes, umiddelbart derefter angreb Preusserne med fire Gardekompagnier, støttede af en Bataillon, de trykkede Vedetterne tilbage til Skyttegravene; flere af disse stormedes, og de, som var nærmest Stranden og Chausséen, faldt i Fiendens Hænder. Ud af Skyttegravene ved Stranden kastedes Fienden atter af et Halvkompagni under Løitnant Faurholt; derimod kostede det os meget Blod og de største Anstregelser, uden

at det dog fuldstændig lykkedes, at bringe Fienden til at slippe det Terrain, han havde vundet langs Chausséen. Skyttegravene i Nærheden af Chausséen blev først forladt efter den ihærdigste Modstand; paa Randen af dem førtes Kampen med det blanke Vaaben. Kl. 2 Morgen gav Brigadechefen, Bülow, som opholdt sig i Skanse IV, Befaling til at Forpostkompagnierne skulde gjenerobre de tabte Skyttegrave. Ved Skanse IV gik Valdemar Ravn, en af Hærens bedste Kompagnichefer, frem i Spidsen for et Halv-kompagni af 5te Regiment og foretog et Bajonetangreb frem ad Chausséen; han kastedes første Gang tilbage, men førte sine Folk frem paany. I det nye Angreb faldt Ravn og Løitnant Teves Nielsen i en Kamp, hvor Modstanderne var hinanden saa nær paa Livet, at danske og tyske Kommando-ord lød imellem hinanden. Baade her og ved 10de Regiments Kamp hørte man Bajonetterne klirre imod hinanden, og flere saaredes af Bajonetstød. Vaupell gik selv frem med den Deling, som skulde forstærke

Regimentets Forposter paa høire Fløi; Kl. 2 Morgen kom den paa Forpost værende Kaptein Ernst Hansens Ordonnans løbende med Bud om at han maatte have Forstærkning. Vaupell kommanderede: »Giv agt, op,« og alle sprang op med Delingsføreren, Oversergeant Hansen, i Spidsen over Løbegravens Brystværn og ilede fremad; forinden Delingen havde tilbagelagt Halvveien, faldt en af de forreste, ramt af et Skud, og hele Delingen kastede sig næsegrus paa Jorden. Vaupell, som var fulgt med, sprang frem foran Delingen og raabte: »Fremad, Kammerater, her kommer jeg med hele Bataillon. « Alle fulgte ham, Kaptein Hansen stødte til med sine Folk, og med et livligt Hurra joges Preusserne tilbage. Folkene kastede sig ned i de gjenvundne Skyttegrave for at puste ud. Delingens hele Tab var fire saarede; iblandt dem en, som var kastet til Jorden af en Kugle paa fri Mark, hvor han nu laa og jamrede sig og bebreidede sine Kammerater, at de ikke hjalp ham tilbage i Sikkerhed. Vaupell gik ud med en Mand

og bar ham et Stykke ned til den nærmeste Løbegrav. Efter Skyttegravenes Gjenerobring gik Vaupell og den kjække Kaptein Hansen langs Linien for at overbevise sig om, at alle Skyttegrave var godt besat. Med Dagskjæret ophørte Kampen, og der faldt kun enkelte Skud. Et af disse ramte Kaptein Hansens Hornist, Bottelet, som faldt om. Idet Kapteinen bøiede sig over ham og spurgte, hvor han var saaret, faldt atter et Skud, som ramte Ernst Hansen; det gjenborede Hjertet paa Regimentets bedste Kompagnichef.

Omkring Midten af April var Stemningen blandt de høiere Officerer for at forlade Stillingen paa Dybbøl. Den 17de April om Morgenen begav Vaupell sig efter Opfordring af Chefen for 2den Brigade Oberst H. Kaufmann til Hovedkvarteret og berettede som Oberst Kaufmanns Mening til Major Rosen, at Stillingen ufortøvet burde forlades. Major Rosen var af en modsat Anskuelse og vilde, at der skulde foretages et Udfald. Under Samtalen kom Overgeneralen, Stabschefen

og den franske Militærattaché, Février, til. Til denne sagde Oberst Stjernholm: »Her foreslaaes, at vi skal gjøre et Udfald med hele Hæren, hvad siger De dertil?« »Min Mening er,« svarede Franskmanden, »at det er forkjert. De har kun én Hær, og den maa De ikke sætte paa Spil ligeoverfor Overmagten. Det var det samme, som om De, naar De kun eier 25 Øre, vilde spise til Middag, hvor der betaales 25 Øre i Entrée. De fik altsaa Entrée for deres Penge, men ingen Mad.«

Grunden til at Stillingen ikke opgaves var vel Krigsministeriets bestemte Ønske, at den skulde holdes.

Den 5te Mai 67 blev Vaupell benaadet med Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

Natten imellem den 28de og 29de Juni foretog Preusserne Overfaldet paa Als, der jo altfor vel lykkedes paa Grund af den ringe Styrke, Danskerne havde til dens Forsvar.

10de Regiments 1ste Bataillon havde Opstilling fra Slugten Nord for Kirkebatteriet

til Sønderborg Ladegaard. Klokken 4 Morgen fik Vaupell Befaling fra Brigaden at forberede Tilbagegangen, og da der stadig indløb mistrøstige Meldinger om Fiendens overlegne Fremgang, lod Vaupell en Del af sine Tropper trække sig tilbage og lod Kanonerne i Kirkebatteriet og Møllebatteriet fornagle. Klokken 4 $\frac{1}{2}$ Morgen kom Contraordre fra Regimentet, at Bataillonens skulde stanse Tilbagegangen og atter besætte Sønderborg, hvilket tildels udførtes.

Da Fienden Klokken 6 Morgen nærmede sig Sønderborg, fik Vaupell Befaling til at rømme dette, hvor der da stod ca. 2 $\frac{3}{4}$ Kompagni. Halvdeldn af 1ste Kompagni var gaaet bort langs med den søndre Kyst, og da dets Chef frygtede for at blive afskaaret, indskibede han sig med sit Mandskab paa en Kanonbaad og lod sig føre over til Kegenæs.

3 Delinger af 2det Kompagni gik til Lambjerg Indtægt, hvor de opstilledes i en god Stilling for at optage Bataillonens.

Sønderborg rømmedes efterhaanden. 1 $\frac{1}{2}$

Kompagni fik Befaling at besætte Vestranden af Sønderskov, men den ældste Officer førte disse for langt mod Syd og underrettede ikke Vaupell herom. 3 Delinger trak sig tilbage til Sønderskov, og et halvt Kompagni indskibede sig uden Tilladelse og blev ført til Kegenæs.

Sidst af alle forlod Vaupell med Halvdelen af 7de Kompagni Sønderborg, efter at have forvisset sig om at alle Poster var inddraget og alle Kanoner fornaglet. Klokken var dengang henved 7 Formiddag.

Rømningen foretoges i største Ro, maa-ske noget for langsomt. Da Heste ikke kunde benyttes i Sønderborgs Gader, holdt Vaupells, Adjutantens og Stabshornistens Heste ved den østre Udgang, hvorhen Adjutanten blev sendt i Forveien, for at alt kunde være i Orden. Ved sin Ankomst modtog Vaupell det Budskab, at Hestepasserne var flygtet med Hestene. Det var en stor Ulykke; thi en Bataillonschef kan ikke udrette stort tilfods, naar hans Kompagnier er spredt i stor Afstand fra hinanden

Under den videre Retraite, hvor 1ste Bataillons spredte Delinger blandedes med andre Afdelinger, blev mange tagne tilfange.

Heldet havde denne Dag ikke fulgt Vaupell; at han maatte savne sin Hest, var et stort Uheld; endvidere skriver Oberst Ravn i sin Fremstilling af Krigsbegivenhederne paa Als, Side 146: »10de Regiment har utvivlsomt haft at kjæmpe med Utroskab eller Upaalidelighed iblandt sit slesvigske Mandskab, maaske i langt høiere Grad, end Regimentet paa Kampdagen selv har troet det, og intet er mere istand til at gjøre en Fører usikker og svække hans Energi, end naar han opdager, at Mandskabet svigter og svinder bort for ham, fordi det foretrækker Fangenskab for Kamp.«

En endnu levende Nordmand, den bekjendte Sognepræst Christopher Arnt Bruun, der deltog som Frivillig i 1864 og først var ansat i 10de Regiments 1ste Kompagni, fortæller om sine Indtryk derfra i C. J. Anker, Norske Frivillige, Side 20: »Noget af særlig Interesse oplevede jeg ikke, undtagen at

jeg fik gjøre den Opdagelse, at Soldaterne i mit Kompagni var faste i den Tro, at de Høistkommanderende var Forrædere, og naar jeg sagde, at de ikke var det, vilde Soldaterne ikke tro mig. Jeg er vis paa, at denne Mening var almindelig i mit Kompagni, og jeg tror, den var det ogsaa i andre Afdelinger. Soldaterne lod sig skyde i Løbegravene med stor Ro; der kunde være gjort gode Soldater af dem. Men der var ikke Gnist af Haab hos dem om Seir. Hos en Underofficer af 10de Regiment fandt jeg stort Fædrelandssind og militær Æresfølelse, men hos Soldaterne ikke saa meget deraf. Enkelte, som kunde tysk, talte aldeles aabenlyst om, at de kunde have lagt sig igjen i Veigrøften paa Tilbagetoget fra Danevirke, »saa havde jeg nu siddet hjemme og havt det godt, fordi jeg kan tysk, og saa var jeg ikke bleven Krigsfange, men var bleven regnet for en Tysker.« Naar dette blev udtalt uden Sky, var der ingen, der paatalte det, jeg klagede derover til den nævnte patriotiske Underofficer, men han sagde, at

der var for mange, som tænkte slig, til at han kunde gjøre noget derved. Men som sagt, rædde var de ikke. De bar sine Saar, selv om disse var dødelige, med stor Ro. Jeg tror ikke, jeg hørte en dansk Mand klage for et Saar. Heller ikke saa jeg en eneste dansk Soldat ræd, men derimod nok andre, som var skammelig rædde. Den ædleste, kjækkeste og stauteste Krigerskikkelse, jeg nogensinde har seet, var en svensk Løitnant Bjørk. Det var en Nydelse at høre hans mandige Røst, der taltes ogsaa meget om hans forvovne Mod. Vor Bataillonschef, Kaptein Vaupell, gav ogsaa Indtryk af at være en modig og fædrelandssindet Mand, men hans Forsøg paa at paakalde militær Æresfølelse hos sine Soldater, gik — for manges vedkommende — hen over deres Hoveder. Regimentschefen var ikke ligt af Gutterne. — Det var en yderst sørgelig Krig.«

Krigen var endt, og den sørgelige Fred var sluttet.

Det er ikke blot som Kriger, at Vaupells Navn vil bevares for Efterverdenen,

han har ogsaa udfoldet en rig litterær Virksomhed. — Imellem de to Krige opfordrede A. F. Krieger ham til at skrive Treaarskrigens Historie; han overleverede ham Oberst Læssøes efterladte Papirer og lovede ham Støtte af Historisk Forening. Vaupell udgav da først »som en Prøve« »Slaget ved Kolding af en Infanteriofficer.« Fra 1863—67 udkom »Kampen for Sønderjylland 1848—50« i 3 Bind, der blev en Folkebog i Ordets egentlige Betydning. Værket blev først udgivet af Historisk Forening, de følgende Oplag paa Reitzels Forlag. Foruden Læssøes Papirer og de officielle Rapporter havde Vaupell, foruden sine egne Iagttagelser som Øienvidne, ogsaa benyttet Krigsdagbøger og Meddelelser fra forskjellige Deltagere, og det lykkedes ham at fremstille Begivenhederne paa en livlig og interessant Maade, saaledes at hans Værk blev en yndet Læsning. Fra 1872—76 udgav han: »Den danske Hærs Historie til Nutiden og den norske Hærs Historie til 1814.« For Folke-skriftselskabet udarbejdede han stadig for-

skjellige Fremstillinger af Treaarskrigen, saasom: Generalerne Ryes og Bülow's Levnetsløb, Slaget ved Slesvig, Fredriksstads Forsvar og Helgesens Levnetsløb, Schleppegrells og Læssøes Levnetsløb og Slaget ved Isted. For det norske Selskab for Folkeoplysningens Fremme udgav han i 1875 Skildringen af Ryes, Schleppegrells og Helgesens Liv. I Forordet til den sidste Bog fortæller Vaupell, at Schleppegrell kaldte ham sin fjerde Søn, og Helgesen kaldte ham sin Ven.

I 1888 udkom »Kampen for Sønderjylland 1848—50 og 64« i 2 Bind; i 1895 »Læssøes Levnet og Aktstykker til Krigen 1848—50« samt i 1898 »Krigsaarene 1848—50, Et Mindeskrift.« Alle disse Bøger vidne om Vaupells varme Fædrelandskjærlighed, og hans faste Tro paa dets Forsvarsdygtighed, naar blot ikke Forsvarsvæsenet forsømtes.

Han ofrede meget Arbejde paa Skytteforeningers Oprettelse, var en Tid Formand for Odense Amts Skytteforening og for Kjøbenhavns Skytteforening; men navnlig har han været en trofast Støtte for Forsvars-

foreningerne og disses Organ »Vort Forsvar.« Da de første oprettedes i 1880, overtog han Formandspladsen i den militære Komité, hvis Opgave det var at skaffe militære Foredragsholdere til de mange Møder, der efterhaanden afholdtes hele Landet over. Han opgav ganske vist snart Formandspladsen, men kun for at virke med desto større Kraft som Foredragsholder. Til Bladet »Vort Forsvar« har han leveret over halvandet hundrede Bidrag med biografiske og krigshistoriske Skildringer, da han havde en forbausende Personalkjendskab til danske Militære.

Videre udgav Vaupell i 1880—82 »Rigskansler Grev Griffenfeld,« i 1892 »Den nordiske Syvaarskrig« og i 1897 »Dronning Margrethe og de trende nordiske Riger een Statsenhed.«

Efter Krigen i 1864 var Vaupell Kompagnichef ved 10de Bataillon og boede i tre Aar i Fredericia. I 1867 blev han Oberst og Chef for 5te Bataillon i Odense, i hvilken Stilling han forblev i 10 Aar og vandt han

i høi Grad sine Undergivnes Hengivenhed og Agtelse ved sin Humanitet og sin raske Færd. I 1877 blev han Chef for en Reservebataillon i Kjøbenhavn, en Stilling der var forbeholdt de ældste Oberster. I 1880 var han Leirkommandant ved Hald og ledede Efteraaret 1881 Manøvrene i Kjøbenhavns Omegn; men efter Gjennemførelsen af Hærløven af 1880 fik han ingen praktisk Kommando, men stilledes til Raadighed for 1ste Generalkommando.

I 1881 blev Vaupell Kommandør af 2den Grad af Danebrogordenen.

Den 16de August 1886 blev Vaupell i Naade afskediget fra Krigstjenesten og samtidig udnævnt til Kommandør af 1ste Grad. »Neppe har nogen Afskedigelse vakt saa stor Forundring og Sorg hos alle velsindede« siger Kapt. V. Vaupell i sin Bog »Familien Vaupell«; men til de velsindede hørte vistnok ikke den daværende Krigsminister, at dømme efter en Artikel i Ugebladet »Danebrog«s 2den Aargang No. 45. —

Efter sin Afskedigelse led Vaupell endnu en Skuffelse, idet han stillede sig til Valg som Oppositionskandidat til Folketinget, men opnaaede ikke Majoritet, fordi han aabent udtalte sig til Gunst for Kjøbenhavns Befæstning, som han ansaa for en Betingelse sine qua non for en rationel Ordning af vort Forsvarsvæsen.

Vaupell var ogsaa en Tid Formand for den kjøbenhavnske Afdeling af »Vaabenbrødrene.« Han kjendte personlig de fleste gamle Soldater og stod dem bi i Raad og Daad. Han var i høi Grad godgjørende, især mod gamle Militære, deres Enker og Børn, og kunde han ikke selv klare det, var han deres ufortrødne Talsmand paa høiere Steder og gav ikke tabt, før han havde opnaaet, hvad han ønskede.

Det var selvfølgelig, at Vaupell tog sig nær af sin Afskedigelse, og at han ikke opnaaede Generaltitelen; han blev bitter, hans Helbredstilstand lod ogsaa meget tilbage at ønske, særlig led han af Aandenød.

Paa Udgiverens Anmodning til Vaupell om at skrive sine Memoirer fik han følgende Svar:

Kjøbenhavn Vesterbrogade 91. ³⁸/₂ 98.

»Andre Forfattere har benyttet mine Skrifter, men de fleste har glemt at fortælle, hvorfra de har deres Visdom, saaledes*)

Naar man nu tilmed aabenhjertig har fortalt, hvilke Foranstaltninger, der er til Hærens Ulykke og Landets Fordærv, Rømningen af Danevirke og Fredericia i 1864, hvilke Generaler der var dygtige, og hvilke der var udygtige, hvilke Officerer der var kjække, og hvilke der var feige, naar man har fortalt at Fodfolk er Hovedvabnet, at Fæstningsværkerne om Kjøbenhavn ligge for nær Byen, saa er man ugleseet og forfulgt, særlig af den Klikke, der er den Styrende, nemlig af Artilleriet.

*) her følger en noksaa lang Navnefortegnelse, som Udgiveren ikke vil afskrive.

Af Professorerne, af de »lærde,« fordi man tillader sig at have en Mening i historiske Spørgsmaal.

Men kan De skaffe mig en Forlægger, saa siger jeg tak til og skal gjerne levere Dem Manuskript til mine Memoirer.

sig: O. Vaupell.

Bedst var det om jeg kom til Norge til Sommer?«

Udgiverens Svar herpaa lød paa: Garanti for Forlægger og Indbydelse til at tilbringe Sommeren hos ham. Vaupell skrev nu flere Breve til Udgiveren, om at han vilde besøge ham og medbringe og oplæse, hvad han havde skrevet paa Vaarsiden, men tilslut kom der et Brev, at Vaupell ikke kunde komme paa Grund af sin Hustrues Sygdom og opsatte Reisen til næste Sommer.

Desværre døde Vaupell. Den 10de April 1899, befandt han sig helt vel og var paa Tilbageveien til sit Hjem, da han ramtes af et Hjerteslag paa Gaden og døde.

Efter eget Ønske begravedes Vaupell i al Stilhed uden militær Pomp.

Hans Enke overlevede ham; de efterlader ingen Børn.

Den*) 22de Juli 1900 feirede Koldingenserne 50-Aarsdagen for Slaget ved Isted. Festen forløb som sædvanlig, naar undtages den stemningsfulde Høitidelighed ved Afsløringen af Mindesmærket for Oberst Otto Vaupell.

Ved Otto Vaupells Mindesten.

Fra Slotsruinen drog man ned til Oberst Otto Vaupells Mindesten i Slotshaven. Sangen »Paaskeklokken kined mildt« blev af-sungen, og derefter tog General Freiesleben Ordet:

Hist oppe feirede vi i Tale Mindet om Slaget ved Isted, her vil vi hædre en varm Fædrelandsven. Ved Afsløringen af Plougs Mindesten sang man den samme Sang som her, der som her passer den godt; thi som Ploug var Vaupell overbevist om, at alt kan

*) Referat efter Kolding Avis, Nr. 2 for 23 Juli 1900.

blive godt, naar vi slutter Kreds og staar fast. Stenen her er reist til Minde om en tapper Soldat, den tapreste blandt de tapre, den kjækkeste blandt de kjække. Som ved Isted satte han overalt, hvor han kjæmpede, sit Liv ind i Kampen for sit Fædreland og sin Konge. Og han forstod at rive alle med, saa Soldaterne fulgte med Begeistring det lysende Exempel, han gav. Naar Stenen er reist i Kolding, saa er det fordi Vaupell ligesom Ploug var født her. Her paa denne Plet har han leget som Barn, vel ogsaa leget Soldat uden at ane, at han senere som Mand skulde komme til at kjæmpe i Koldings Gader. Hans Navn var i Krigsaarene paa alles Læber. Men ogsaa senere er han blevet nævnet med Høiagtelse som den, der tog stærk Del i Fædrelandets Ve og Vel. Og lad saa Sløret falde: Stenen er reist af Omegnens og Byens Beboere, for at minde om din Livsvandel, kjære Ven, saa den aldrig glemmes, men staa som et lysende Exempel for kommende Slægter. »Sit Løfte har han holdt,« staar der paa Stenen. Ja

han har holdt sit Løfte, hans Valgsprog var: Sit Fædreland skylder man alt, hvad man kan udrette. Idet jeg nu overgiver Stenen til Komiteen, udbringer jeg et Leve for Oberst Vaupells Minde med Ønsket om, at kommende Slægter vil gaa i hans Fodspor.

Sagfører I. L. Hansen overtog paa Komiteens Vegne Stenen, idet han takkede alle, som havde bidraget til denne. Vi lover at værne om den, og vi haaber, at Staten gennem Nationalmusæet vil modtage den. Ogsaa Kolding Borgere vil værne om den og derigjennem om Mindet om den brave Søn. Med Ønsket om Fremgang for Byen et Leve for Kolding.

Kaptein V. Vaupell bragte en Hilsen fra Otto Vaupells Enke, samt en Tak fra denne, og fra den øvrige Familie til alle dem, der havde været med til at hædre hans afdøde Broders Minde. Vi har med Stolthed været Vidne til den Hæder, der er vist vor afdøde Broder, og hans Enke, der paa Grund af Svagelighed ikke har kunnet møde, er glad ved, at Mindestenen er reist her, hvor Otto

Vaupell er opvoxet, og hvor hans Tanker bestandig var.

Høitideligheden sluttede med at Kolding Sangforening sang »Slumre sødt i Slesvigs Jord.« *)

*) Jeg havde læst en liden Bladnotits, om at der skulde afsløres en Mindesten for Oberst Vaupell paa 50-Aarsdagen for Istedslaget, og da jeg gjerne vilde overvære den Høitidelighed, reiste jeg til Kolding, hvor jeg ankom den 23de Juli. — Stor blev min Skuffelse, da jeg hørte, at Koldingenserne af praktiske Hensyn allerede Dagen før — en Søndag — havde holdt Festen; — jeg fik imidlertid en god Idé, reiste videre til Slesvig og vandrede den 24de og 25de Juli over Valpladsen ved Isted. — Slesvig-Holstenerne feirede ogsaa 50-Aarsdagen, bl. a. ved at lægge Grundstenen til en Kirke. Der var mødt frem mange Veteraner, og i et langt Vogntog reiste de fra Slesvig til Isted. En Herr Landgerichts-rath v. Ahlefeld holdt Talen, hvoraf jeg opnoterede mig følgende mærkelige Tirade: »Und war denn die Schlacht bei Istedt verloren? Taktisch und strategisch gewiss nicht, wie die hier anwesenden Herren Mitkämpfer am besten werden bestätigen können. Schleswig-Holsteins Waffenehr war durch den übereilten Rückzug nicht im mindesten geschädigt. Politisch mag sie eine verlorene Schlacht genannt werden, aber« . . . o.s.v.

Ja, de feirede en virkelig Seiersfest, og jo længere det led paa Dagen, desto mere og mere overbevist blev de om at have seiret ved Isted; — endskjønt

en) af de gamle Veteraner, som jeg regalerede lidt, kom til at sige: »Ach ich bin so müde.« »Doch wohl nicht so müde wie vor 50 Jahren« svarede jeg. »Ach nein, Gott beware.«

Ved Isted har de et »Waffenhaus«, indeholdende Geværer og andre Vaaben, Billeder af Officerer og andre Ting til Minde om Krigen. Paa mit Spørgsmaal, om de ikke havde noget Billede af von Willisen, svarede Opsynsmanden mig; »Nei, Forræder.«

Senere oplevede jeg at feire 60-Aarsdagen i Kjøbenhavn, hvor en af Deltagerne i Istedslaget, en endnu usædvanlig rask og rørig Mand, holdt Festtalen og fortalte, hvem der seiret ved Isted. — Det var Krigshistorikeren Oberst V. P. Jensen, den »Første paa Skansen« Redoute No. 4 i Slaget ved Fredericia.

Navne-Register.

Ahlefeld von	60
Anker, C. J. Kammerherre, Kaptein	47
Baggesen, F. L. A. H. General	18
Bauditz, P. I. F. Regimentschef	20—21—22
Bauditz, W. G. O. Kaptein	8
Bjørck, C. T. A. Major	49
Bottelet, Stabshornist	43
Breth, Underofficer	23
Bruun, C. A. Sognepræst	47
Buchwaldt, C. A. von Ritmester	12
Bülow, F. R. C. Pastor	4—13
Bülow, F. R. H. Generalløitnant	9—10—11—15—16—32
Bülow, O. C. S. A. General	41
Carstensen, Gustav Løitnant	22
Fauerholt	40
Freiesleben, Th. General	57
Gjørup, Michael Kaptein	38
Godskesen, Sine	18
Goldschadt, H. A. C. Løitnant	39
Greiffenberg, Oberst	39
Hansen, C. F. Krigsminister	25—27—32
Hansen, E. B. M. Kaptein	39—42—43
Hansen, I. L. Sagfører	59
Hansen, Oversergeant	42
Hammelev, O. H. V. Kaptein	39
Hammerich, Fr. Professor	25

Helgesen, Hans Oberst	51
Henckell, F. F. Oberst	22—23—24
Holbek, Gerhard Kaptein	22
Holbøll, H. Generalmajor	33—34—35
Holstein-Rathlow, Godseier	11—12
Horst, von der Generalmajor	26
Høst, Ditlev Generalmajor	10
Iust	22
Jensen, N. P. Oberst	61
Jungclausen, Professor Rektor	29
Kaufmann, H. A. T. General	35—43
Knudsen, L. Løitnant	17
Krieger, A. F. Geheimeetatsraad	50
Kuhlmann, J. H. G. Kaptein	36
Lange, Kaptein	10
Larsen, Dragon-Vagtmester	20—21
Lundbye, S. U. R. Bataillonschef	39
Læssøe, V. H. F. A. Oberst	12—13—16—24—32—33
Meidell, Fr. Kaptein	6—30
Meza de C. J., Generallt.	16—23—24—25—35
Moltke, C. F. M. Generallt.	7
Most, F. C. H. Kommandersergeant	39
Müller, N. C. Apotheker	5
Müller, P. L.	14
Napoleon III	30
Nellemann, J. P. S. Pr.løitnant	20—21
Nielsen, Teves Løitnant	41
Petersen, H. E. Pr.løitnant	39
Ploug, P. C. Redaktør & Politiker	57—58
Ravn, J. T. Oberst	47
Ravn, F. V. Kaptein	41
Rohweder, H. L. G. Regimentschef	38
Rosen, S. L. C. Major	43

Ræder, I. P. T. Generalmajor	11
Rye, Olaf Generalmajor	9 - 10—11—16—32
Scharffenberg, P. H. Generallt.	33—35
Schindel, C. F. Major	13
Schleppegrell, F. A. Generalmajor	18—23—27—32—51
Schleppegrell, Generalinde	27
Schow, Løitnant	39
Steinmann, P. F. Generallt.	7
Stjernholm, F. C. Generalmajor	44
Stockfleth, F. H. E. H. Kaptein	34—35
Vaupell, Ida f. Jungclausen	29
Vaupell, John Løitnant	6
Vaupell, J. V. L. Oberstløitnant	5—6
Vaupell, Margrethe f. Karberg	5—27
Vaupell, V. Kaptein	3—53—59
Waage, V. R. D. Løitnant	39
Werner de, Baron	30
Wester, A. E. Kaptein	36
Willisen von, Generallt.	61
Witt, Nording de Major	31
Wroblewski, O. B. Boghandler	6
Wørishøffer, J. P. A. F. Generallt.	16

Mindestenen i Kolding for Otto Vaupell

efter Kunstnerens Udkast. Indskriften
senere ændret.